

CUPRINS

I. CONCEPTE LITERARE OPERAȚIONALE

(pentru studierea textelor și realizarea eseurilor)

ACTIUNE. Definirea conceptului; ilustrare (<i>Baltagul de M. Sadoveanu, Ion</i> de Liviu Rebreanu).....	9
ALITERAȚIE. Definirea conceptului; ilustrare	10
ANTITEZĂ. Definirea conceptului; ilustrare	11
ARTĂ POETICĂ. Definirea conceptului; ilustrare:	13
<i>Testament</i> de Tudor Arghezi	14
<i>Eu nu strivesc corola de minuni a lumii</i> de Lucian Blaga	18
AUTOR. Definirea conceptului.	21
BASM CULT. Definirea conceptului. Particularități de viziune și de construcție în basmul cult. Tipuri de personaje. Imaginea eroului unui basm cult	21
<i>Povestea lui Harap-Alb</i> de Ion Creangă	22
CITITOR. Definirea conceptului. Tipuri de cititori/ lectori	31
CÂMP LEXICO-SEMANTIC. Definirea conceptului; exemplificări	32
CLASICISM. Definirea conceptului. Clasicismul în literatura română. Prelungiri ale clasicismului.	33
<i>Nu te-ai priceput</i> de George Coșbuc	35
COMEDIE. Definirea conceptului; tipologie/ subspecii.	36
<i>O scrisoare pierdută</i> de I.L. Caragiale.....	37
COMIC. Definirea conceptului; tipuri de comic în <i>O scrisoare pierdută</i> de I.L. Caragiale.....	39
COMPARAȚIE. Definirea conceptului; ilustrare	41
COMPOZIȚIE. Definirea conceptului; ilustrare (<i>Baltagul de M. Sadoveanu; Si dacă... de M. Eminescu</i>)	42
CONFLICT. Definirea conceptului; conflictul în opera epică și în dramaturgie; conceptul clasic și modern de conflict	45
<i>Suflete tari</i> de Camil Petrescu	47
CONSTRUCȚIA SUBIECTULUI. Definirea conceptului; ilustrare; repere pentru eseu structurat/ argumentativ	49
<i>Alexandru Lăpușneanul</i> de Costache Negruzzi.....	50
CURENT LITERAR. Definirea conceptului; ilustrare	52

DRAMATURGIE. Definirea conceptului. Textul dramatic	53
DRAMĂ. Definirea conceptului; apariția dramei; evoluție; tipologie.....	54
Drama modernă în orizont mitic românesc:	
Meșterul Manole de Lucian Blaga	55
ELEMENTE ALE SITUAȚIEI DE COMUNICARE; funcțiile comunicării	57
ENUMERAȚIE. Definirea conceptului; ilustrare	58
EPISOD. Definirea conceptului; ilustrare	59
EPITET. Definirea conceptului; ilustrare; felurile epitetului; categorii gramaticale cu valoare de epitet.....	60
EXCLAMAȚIE RETORICĂ. Definirea conceptului; ilustrare	61
FANTASTIC. Definirea conceptului; ilustrare; repere pentru eseul structurat/argumentativ;	62
caracteristicile nuvelei fantastice: La țigânci de Mircea Eliade	63
FICTIUNE. Definirea conceptului; ilustrare: geneza romanului <i>Ion</i> de Liviu Rebreanu.....	68
INCIPIT. Definirea conceptului. Ilustrare	70
IMAGINE ARTISTICĂ. Definirea conceptului. Ilustrare Accepții ale conceptului în terminologia literară actuală.....	71
Autoportret de Lucian Blaga; imaginea mitică a universului subiectiv al poetului modern.....	72
INTEROGAȚIE RETORICĂ. Definirea conceptului; ilustrare	73
JUNIMISM. Rolul lui Titu Maiorescu.....	73
Critica formelor fără fond.	
Estetica și critica literară maioresciană: <i>O cercetare critică...</i> , <i>Comediile d-lui Caragiale,</i> <i>Eminescu și poeziile lui.</i>	75
LAITMOTIV. Definirea conceptului; ilustrare (<i>Balet</i> de G. Bacovia)	77
LIRICĂ	78
EU LIRIC	78
LIRISM SUBIECTIV } definirea conceptelor; exemplificări	80
LIRISM OBIECTIV	81

METAFORĂ. Definirea conceptului; tipuri de metaforă; exemplificări	82
MODERNISM. Definirea conceptului; modernismul lovinescian; orientari moderniste în proză, poezie, dramaturgie;	83
Particularități moderniste de concepție și de expresivitate în poezia: Timbru de Ion Barbu	86
MODURI DE EXPUNERE: narațunea, descrierea (portret, tablou) dialogul, monologul; exemplificări	87
MOTIV LITERAR. Definirea conceptului; ilustrare Motivul <i>somnului</i> în poezia lui M. Eminescu (<i>Dorința</i>) și a lui L. Blaga (<i>Somn</i>)	93
NARATOR. Tipuri de narator; definirea conceptului; ilustrare	96
NEOMODERNISM. Definirea conceptului; trăsături ale poeziei neomoderniste.	97
Nichita Stănescu – poet neomodernist: Leoaică Tânără, iubirea	99
Frunză verde de albastru	100
În dulcele stil clasic	102
NUVELĂ. Definirea conceptului	105
• NUVELA ISTORICĂ. Caracteristici ale nuvelei istorice; construcția personajului; conținuturi pentru eseul structurat/ argumentativ. Alexandru Lăpușneanul de Costache Negruzzi	105
• NUVELA PSIHOLOGICĂ. Caracteristicile nuvelei psihologice. În vreme de război de I.L. Caragiale	109
NUVELA FANTASTICĂ, (vezi FANTASTIC.)	
OXIMORON. Definirea conceptului; ilustrare	111
PARALELISM. PARALELISMUL SINTACTIC. Definirea conceptului; forme de paralelism sintactic; exemplificări ...	112
PERSONAJ LITERAR. Definirea conceptului. Tipuri de personaj; exemplificări. Modalități de caracterizare.	113
În romanul realist-obiectiv: Otilia Mărculescu din romanul <i>Enigma Otiliei</i> de G. Călinescu	115
Construcția unui personaj dramatic (comic): Ştefan Tipătescu din <i>O scrisoare pierdută</i> de I.L. Caragiale	119
PERSPECTIVĂ NARATIVĂ. Definirea conceptului; ilustrare	121
POEZIE. Definirea conceptului; „forme“ ale poeziei (tipuri); exemplificări	123

POSTMODERNISM. Caracteristicile poemului postmodernist; exemplificări (Ion Stratan, Mircea Cărtărescu)	125
POVESTIRE. Definirea conceptului; caracteristicile povestirii ca specie literară; repere pentru eseu structurat / argumentativ	
<i>Istorisirea Zahariei Fântânarul</i> de Mihail Sadoveanu	126
<i>Fântâna dintre plopi</i> de Mihail Sadoveanu (din volumul <i>Hanu Ancuței</i>)	128
PROZĂ. Definirea conceptului; tipuri de texte în proză	132
REALISM. Definirea conceptului. Concepția artistică a scriitorilor realiști; viziune și tehnică literară în proza realistă (construcția discursului narativ; subiectul; personajele)	132
<i>Moara cu noroc</i> de Ioan Slavici.....	134
REPETIȚIE. Definirea conceptului; ilustrare	140
REFREN. Definirea conceptului; ilustrare	141
RIMĂ. Tipuri de rime; exemplificări ,.....	141
RITM. Modalități ritmice (trohaic, iambic, amfibrahic, dactil, coriamb); exemplificări	142
Versul liber	144
Versul alb	144
ROMANTISM. Definirea conceptului; principii estetice	144
Programul „Daciei literare“ – manifest al romanticismului românesc	146
Creații reprezentative pentru romanticismul pașoptist:	
<i>Zburătorul</i> de Ion Heliade Rădulescu	148
<i>Umbra lui Mircea. La Cozia</i> de Grigore Alexandrescu	151
ROMAN. Definirea conceptului; tipologia romanului; repere pentru eseu structurat / argumentativ	153
ROMANUL REALIST-OBJEKTIV, TRADITIONAL / DORIC.	
<i>Ion</i> de Liviu Rebreanu	153
ROMANUL PSIHOLOGIC MODERN (SUBIECTIV)	
<i>Patul lui Procus</i> de Camil Petrescu	161
SECVENTĂ NARATIVĂ. Definirea conceptului; ilustrare	166
SECVENTĂ POETICĂ. Definirea conceptului; ilustrare	167
SENS DENOTATIV. SENSURI CONOTATIVE. Ilustrare	168
SIMETRIA GRAMATICALĂ. SIMETRIA CA TIPAR COMPOZIȚIONAL. Definirea conceptului; exemplificări	169

SIMBOL. Definirea conceptului; ilustrare	170
SIMBOLISM. Definirea conceptului; principii estetice	171
Simbolismul românesc. Viziune poetică și expresivitate simbolistă:	173
<i>Decor</i> de G. Bacovia.....	174
SINCRONISM. Definirea conceptului; sincronismul ca principiu al modernismului.....	176
SINESTEZIE. Definirea conceptului; ilustrare	177
STIL. Noțiunea de stil. Calitățile generale și particulare ale stilului.	
Registrele stilistice ale limbii	178
STIL DIRECT/INDIRECT Definirea conceptului; exemplificări	183
STIL INDIRECT LIBER. Definirea conceptului; exemplificări	
(<i>În vreme de război</i> de I.L. Caragiale;	
<i>Moromeții</i> de Marin Preda).	184
Regimul sintactic. Registrul afectiv.....	185
STIL FUNCȚIONAL. Definirea conceptului. Caracteristicile stilurilor funcționale:	
artistич, tehnico-științific, juridico-administrativ, publicistic	
• Texte reprezentative comentate.	186
TEMĂ. Definirea conceptului; ilustrare	190
TEXT Definirea conceptului; condiția de coeziune și de coerentă	191
TEXT NARATIV	192
TEXT DESCRIPTIV	194
TEXT INFORMATIV	195
TEXT ARGUMENTATIV	195
TEXTE ORALE STRUCTURATE DIALOGAL	196
ALTE TEXTE	197
TITLU. Rolul titlului în lectura textului; interpretare de titluri ale unor opere literare	203
TRADITIONALISM. Definirea conceptului; scurt istoric al tradiționalismului românesc. Caracteristicile poeziei tradiționaliste; repere pentru eseu structurat sau argumentativ	204
Aci sosi pe vremuri de Ion Pillat	206
TRAGIC. Definirea conceptului; ilustrare;	207
tragicul în drama modernă; viziunea neomodernistă:	
<i>Iona</i> de Marin Sorescu	208

II. ESEURI

ESEU. Definirea conceptului.....	211
ESEUL ȘCOLAR. ESEUL STRUCTURAT (modele conform S.N.E.E.)	211
I. Romanul tradițional, realist-obiectiv	211
II. Personaj reprezentativ pentru lumea creată de Mihail Sadoveanu: <i>Vitoria Lipan</i> din romanul <i>Baltagul</i>	212
III. Nuvela fantastică: <i>Sărmanul Dionis</i> de M. Eminescu	215
IV. Simbol și structură antitetică în poezia romantică: <i>Floare albastră</i> de M. Eminescu	220
V. Particularități de concepție și de expresie, prin care se manifestă sensibilitatea romantică și simbolistă: ..... <i>Peste vârfuri</i> de M. Eminescu; <i>Melancolie</i> de G. Bacovia	223
VI. Tema, viziunea despre lume și mijloace artistice specifice reprezentate într-un text aparținând curentului simbolist: <i>Plumb</i> de G. Bacovia	226
VII. <i>Enigma Otiliei</i> de G. Călinescu – roman obiectiv de factură balzaciană, cu deschideri moderne	228
VIII. Structură epică și viziune modernă în reprezentarea artistică a lumii rurale	240
<i>Moromeții</i> de Marin Preda	240
IX. Nuvela contemporană; particularități de viziune, de structură și de stil. <i>Dincolo de nisipuri</i> de Fănuș Neagu	249
X. Romanul psihologic modern – roman al experienței. <i>Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război</i> de Camil Petrescu	254

III. INTERPRETĂRI DE TEXTE POETICE EMINESCIENE

LACUL	259
SARA PE DEAL	261
REVEDERE	264
GLOSSĂ	267
SCRISOAREA I	271
LUCEAFĂRUL	278
ODĂ – în metru antic	290
• Bibliografie selectivă	295

CONCEPTE LITERARE (OPERATIONALE)

ACȚIUNE. Prin termenul *acțiune* (din lat. *actio* – „mișcare“) se denumesc întâmplările, evenimentele ce se desfășoară într-o operă epică sau dramatică, determinate de relațiile personajului principal cu celelalte personaje sau cu mediul înconjurător.

Acțiunea este una dintre cele mai importante categorii ale formelor narrative: „Trei elemente creează lumea operei și reprezintă astfel elementele structurale ale formelor epice: personajul, spațiul și acțiunea. Ele pot participa într-o formă diferită la crearea de lume“ (Wolfgang Kayser).

În *Poetica*, Aristotel demonstra necesitatea unității de acțiune, ajungându-se în *clasicism*, mai ales în teatru, la principiul celor trei unități (de *acțiune, de timp, de loc*), contestat violent de romântici.

În *realism* va deveni esențială desfășurarea evenimentelor, întâmplărilor, ordonarea faptelor după o logică internă a acțiunii.

Acțiunea este organizată în funcție de *timp* și de *spațiu*. Avându-se în vedere perspectiva temporală, putem deosebi următoarele modalități:

1. Acțiunea *continuă* sau *cronologică*; evenimentele se desfășoară conform unei reale succesiuni temporale. Proza realistă, obiectivă, va recurge frecvent la această modalitate pentru a crea iluzia realului: *Mara* de Ioan Slavici, *Baltagul* de Mihail Sadoveanu, *Ion* de Liviu Rebreanu etc.

2. Acțiunea *discontinuă, necronologică*, determinată de fluctuația memoriei involuntare (fundamentată de Marcel Proust – *În căutarea timpului pierdut*). În *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, de Camil Petrescu, evenimentele din trecut sunt aduse în conștiința prezentului pentru a fi analizate lucid, realizându-se astfel un act de cunoaștere. În *Patul lui Procust*, romanul aceluiași scriitor, succesiunea epică își pierde semnificația din romanul obiectiv, configurându-se prin alăturarea părților, fragmentelor (cele trei scrisori ale doamnei T., Jurnalul lui Fred Vasilescu etc.).

Din punctul de vedere al spațialității, acțiunea poate fi: 1. *lineară*, când faptele, întâmplările sunt ordonate în funcție de personajul principal și 2. *În planuri paralele sau pe mai multe planuri* (modelul fiind romanul lui Tolstoi, *Ana Karenina*).